

עין משפט
גד מוצה

גז א ב ג מיי פין מהל' מעשר הלכה ז:
גח ד מיי פ"ג מהל' תרומות הלכה טו
וע"ש ובכ"מ:
גה ה מיי שם הל' יב:

—●—●—●—

מוסף תוספות

א. ולת"ק כיון שאין עני ישראל בעיר לא יפריש כלום. מוס' הלא"ש.
ב. וקאמר דוקא שירשו קרקע, וכלומר דבכענין זה הוא דתקון רבנן לגבות בחזקתן. רש"י^[א], אבל ירשו כספים [בכי הא לא תקון רבנן. רש"י^[א], צריך ליטול רשות. מוס' הלא"ש.
ג. דלהכי נקט הילך דמיו, דאם לא מכרו היה מותר לאכלו. מוס' הלא"ש.
ד. וחיישין שמא שבח מה שא"ל אכיו שעשאו תרומת מעשר על מקום אחר. מוס' הלא"ש.
ה. דדרשי' בתרומת מעשר מכל מעשרותיכם תרמו אפי' אחד ביהודה ואחד בגליל. מוס' הלא"ש.
ו. אלמא לא בעינן מוקף בתרומת מעשר. מוס' הלא"ש.
ז. לתרום שלא מן המוקף. מוס' הלא"ש.
ח. אבל הכא אין תולין הדבר להחמיר שמא תרם בהיתר שלא מן המוקף. מוס' הלא"ש. וכי' במהש"ס גד"ה ובי נחשדו. ט. שלא יתא שולח יד בפיקדון ר"פ כ"מ לה. [ד]למא יגע כשאני שלו ולא יניחם ויתחלק מן הספק. רמב"ן לקמן נל. ד"ה המנע.

—●—●—●—

פסקי רי"ד

העשיר העני אין מפרשין עליו וזכה הלה במה שבידו: מ"ט דלמיתה עבור רבנן תקנתא ובי"ט דלעשירות לא עבור תקנתא: מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מיתא חבירן אשר איתער לא אשר:

ל:

איכא ביניהו עניי בותיים. אומר ר"י דלא תקינו אלא בחזקת עניי העיר^א ולא כמו שפירש הקונטרס דלתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל מפרש בכל מקום שהם דא"כ לא נפקא מינה מידי מאי בינייהו: **תניא** רבי **אומר** יורשין שירשו. מפרש עליהם אצל לא ירשו לא מפרש עליהן ואסיפא קאי ואם הלוה בפני צ"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשים^ב אצל ארישא דקמני מת צריך ליטול רשות מן היורשים לא מני קאי דכ"ש אם לא ירשו שצריך ליטול רשות יותר שאין עליהן מוטל לפרוע חוב צאינהן: **ובמעשה** דקמינא דאביי. ואע"ג דאמר ההם גמי שהיה נשוי (כמזות דף סא:.) דאי אמרו ליה הני תמשין דמי קמינא סלוקי סלקוהו הכא תקנתא דרבנן היא:

הילך דמיו חוששין שמא עשאו בו.

פירש בקונט' לאחר שקיבל המעות עשאו תרומת מעשר וקשה לר"י דלאחר שמכרו איך יכול לעשותו הא לא מיחסר משיכה שהרי צרשות ישראל קאי אלא י"ל דשמתא עשאו קודם צבילת הדמים קאמר ופריך אטו צרשעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה כתר תרומת מעשר פירוש ומשוו ליה כתר תרומת מעשר מעיקרא:

מעשר לאביד בידי הילך דמיו.

תימה אמאי נקט השתא הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל שעשאו אציו תרומת מעשר והא אדרבה חזקה על חצר שאינו מוניא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו כדאמר^א (פסחים דף ט.) בחצר שמת והניח מגורה מליאה פירות וי"ל בדומק^ב דקסבר דמסתמא אציו אמר לו אם הוא מתוקן או אינו מתוקן ואם לא נטל דמיו רמי אנפשיה לנורף לעזמו ומדכר שאמר לו אציו ואם לא מדכר חשבינן ליה בחזקת מתוקן אצל כשנטול דמיו לנורף אחרים לא רמי אנפשיה ומדכר^ג: **ובי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף**. תימה דתנן במסכת ביכורים (פ"ב מ"ה) תרומת מעשר שזה לביכורים צשי דרכים ניטלת מן הטעור על הטמא ושלא מן המוקף ואמר גמי בירושלמי צפ"ב דתרומות (ה"א) דכל התורה כולה למידה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר שמלמדה ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) ממנו מן המוקף ומוקמי' ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר^ד ובפ' הזהב (צ"מ דף מט.) אמרינן ישראל שאמר לזן לוי כור מעשר יש לך צידי רשאי זן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר^ה והכא פריך אחרומת מעשר וכי נחשדו כו' וי"ל מדרבנן אף תרומת מעשר צעי מוקף והא דקאמר רשאי זן לוי היינו בשבמות וי"ט דשרי^ו כדאמר^ז בהאשה רבה (יבמות דף סג.)^ח וקשה דצפ' המפקיד (צ"מ דף נח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אצודין לא יגע בהן ומפרש רב נחמן צר יתכן בגמרא דחיישין שמא עשאו^י תרומת מעשר על מקום אחר ואמאי וכי נחשדו לתרום שלא מן המוקף ואומר ר"ת דגצי פקדון חיישין טפי^י ובחששא מועטת תולין הדבר להחמיר שלא ליגע בו וחיישין שמא בשבמות וי"ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף סג.) אצל בשאר מקומות לא חיישין דלא שכיחא שיהא לו פירות צביתו ולא יהא לו די לשבת אם לא יעשרו ממקום אחר וי"מ דדוקא צברים לא נחשדו לתרום שלא מן המוקף דהכא איירי בזן לוי שניתן לו מעשר ואין נותנין אלא לחצר כדאימא בהזרוע (חולין דף קל:.) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אצל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינן בקיאינן בהלכות מוקף וא"ת הלא דביכורים דנטיילתה שלא מן המוקף היכי מני למימר דמדאורייתא איירי הא קתני וצריכה שיעור כתרומה ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטה אחת פוטרת את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למטה אצל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן ראשית ששיריה ניכרים וכי האי גוונא איכא צריש מסכת פאה (פ"א מ"א) גצי אלו דברים שאין להם שיעור:

לתרום ש"א מן המוקף. פי' בקונטרס דשמא צבאותה שעה אינה צעין ואין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא צעי מוקף וא"כ אפילו שתייהן לפניו ובתרומת מעשר גמי דלא צעין מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שתייהן לפניו כמו בתרומה גדולה וגצי חלה גמי תנן^י מוקף אפילו שתייה לפניו: **ביין** ד"א קייין בו. וא"ת והא מוקי לה כאבא אלעזר זן גמלא דאמר נישלת מאומד וא"כ כי לא קיין גמי ליחוס דלמא תקוניה בעה"צ מאומד וי"ל דאינו תורם מאומד דבר שאינו רואה להפסיד לא לזוי ולא לכהן: **אין אבא אלעזר בן גמלא היא**. וא"ת נהי שיש לו רשות לתרום שמא לא חשש לתרום מעשר שעמיד ליתן לזוי והיאך נמיר מספק וי"ל דכיון שהרשות צידו ושהה זמן גדול צביתו ומלוה עליה רמיא סתמא דמילתא דתקוניה תקניה:

כל הגמ' פרק שלישי גימין

עניי כוסיים. שאם אין עניי ישראל צעיר ויש עניי כותיים מפרש לזורכם ויעבדם לעזמו שאף הם זוכים בהן דכותיים גרי אמת הם. ולתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפריש בכל מקום שהם: **וזה הלך כמה שצידו**.

הלוה הזה אינו חייב^א לפרוש משלו שהרי הלוהו ע"מ שלא ליפרע הימנו: **דעבוד קנסתא**. דקאמר מפרש עליו בחזקת עניי ישראל ובהעשיר קמני אין מפרשין עליו: **לא שכיחא**. הלכך לא חשו לה: **אשר**. האמון והחזק הדבר לשון שריד וקיים^ב: **לא תאשר**. לא תאמין: **שירשו קרקע**. שעליהם מוטל המלוה לפרוע חובת צאינהן: **מלא מחט**. כלומר הניח קרקע מועט אין זה מפרש בחזקת יורשין אלא כשיעור דמי הקרקע: **מלא קרדוס**. כלומר קרקע הרבה: **אפי' פניה מלא מחט גובה מלא קרדוס**. כלומר כל חובו לפי שהוא יכול לנרוף ולחזור ולנרוף כל שעה שיפדוהו ממנו: **כי ההוא מעשה** דקמינא דאביי. גמי שהיה נשוי (כמזכות דף סא:.) דההוא דהוו מסקי ציה מאה זוזי ושכיב ושביק קמינא שוי חמשים אתא צעל חוב טרפוהי^א אמו יתמי יהצי ליה חמשין וסלקוהו הדך אתא טרפה כו': **ישראל שאמר** ללוי. כולה מפרש ואילן לה: **מעשר יש לך צידי**. שהפרשתי מתצובאתי לזורכך: **והילך דמיו**. ומוכרהו לי ונטל זה את דמיו: **אין חושש**. ישראל זה שמא לאחר שמכרו לוי עשאו לוי זה תרומת מעשר על מעשר אחר שהיה לו צביתו דכיון דלא ידע כמה יש לו צידו לא עבדי ליה תרומת מעשר. אצל אמר כור מעשר יש לך צידי ונתן לו הדמים אסור ישראל זה לנאכל הימנו ואפי' הפריש תרומת מעשר לכהן לפי חשבונו חיישין שמא לאחר שקיבל הדמים עשאו לכוזן תרומת מעשר על תשעה כורין שיש לו צביתו מעשר הטבול לתרומת מעשר דכיון דלא משך יכול לחזור הלוי ואע"פ שהוא צרשותו של ישראל לא קנו לו מעותיו דאימת קנייה האי לוי דלקנייה לישראל בקצלת מעות הלכך כי חזר בו ועשהוהו תרומת מעשר חל עליו השם: **מעשר לאציד צידי**. צחי אציד הדועתיו שהיה לו מעשר צידי: **מוקף**. סמוך כמו אין מקיפין שמי חציות (ב"ע דף נצ:.) אסור לחצר לומר תצואה שיש לי במקום פלוני תהא תרומה על זו שמא אותה שעה אינה צעין ואם עשה עשוי: **כך אמר לי אבא**. לפני מותו מעשר לך צידי: **חושש**. הלוי הזה: **לתרומם מעשר**. הראויה לינטל הימנו. ואע"פ שחזקה על חצר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן כל פירות טבילים שצידו הכא איכא למיחש דכיון שלא הזכיר צבואתו סכום מדה שמא לא היה יודע כמה יש: **אין חוששין**. שמוחזק ישראל זה שמתקינו קודם שמת ואע"פ שאין מוטל עליו: **לתרום תרומת מעשר**. הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוא ליה תורם שלא מדעת: בשתי

לפני מותו מעשר לך צידי: **חושש**. הלוי הזה: **לתרומם מעשר**. הראויה לינטל הימנו. ואע"פ שחזקה על חצר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן כל פירות טבילים שצידו הכא איכא למיחש דכיון שלא הזכיר צבואתו סכום מדה שמא לא היה יודע כמה יש: **אין חוששין**. שמוחזק ישראל זה שמתקינו קודם שמת ואע"פ שאין מוטל עליו: **לתרום תרומת מעשר**. הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוא ליה תורם שלא מדעת: בשמי אחר ואמאי וכי נחשדו לתרום שלא מן המוקף ואומר ר"ת דגצי פקדון חיישין טפי^א ובחששא מועטת תולין הדבר להחמיר שלא ליגע בו וחיישין שמא בשבמות וי"ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף סג.) אצל בשאר מקומות לא חיישין דלא שכיחא שיהא לו פירות צביתו ולא יהא לו די לשבת אם לא יעשרו ממקום אחר וי"מ דדוקא צברים לא נחשדו לתרום שלא מן המוקף דהכא איירי בזן לוי שניתן לו מעשר ואין נותנין אלא לחצר כדאימא בהזרוע (חולין דף קל:.) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אצל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינן בקיאינן בהלכות מוקף וא"ת הלא דביכורים דנטיילתה שלא מן המוקף היכי מני למימר דמדאורייתא איירי הא קתני וצריכה שיעור כתרומה ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטה אחת פוטרת את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למטה אצל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן ראשית ששיריה ניכרים וכי האי גוונא איכא צריש מסכת פאה (פ"א מ"א) גצי אלו דברים שאין להם שיעור: **לתרום** ש"א מן המוקף. פי' בקונטרס דשמא צבאותה שעה אינה צעין ואין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא צעי מוקף וא"כ אפילו שתייהן לפניו ובתרומת מעשר גמי דלא צעין מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שתייהן לפניו כמו בתרומה גדולה וגצי חלה גמי תנן^א מוקף אפילו שתייה לפניו: **ביין** ד"א קייין בו. וא"ת והא מוקי לה כאבא אלעזר זן גמלא דאמר נישלת מאומד וא"כ כי לא קיין גמי ליחוס דלמא תקוניה בעה"צ מאומד וי"ל דאינו תורם מאומד דבר שאינו רואה להפסיד לא לזוי ולא לכהן: **אין אבא אלעזר בן גמלא היא**. וא"ת נהי שיש לו רשות לתרום שמא לא חשש לתרום מעשר שעמיד ליתן לזוי והיאך נמיר מספק וי"ל דכיון שהרשות צידו ושהה זמן גדול צביתו ומלוה עליה רמיא סתמא דמילתא דתקוניה תקניה:

מסורת הש"ס

א) [נתקמן פה. כמזות פג:.] ט' ז"ל רבא וכן איתא בערוך ערך אשר צ"ג,
ב) [מוספתא רפ"ג,]
ג) [יומא ו' וש"ג,]
ד) [עירובין ז': וש"ג,]
ה) גמיי פ"ג מהלכות תרומות משמע דלא גרס בזה מעשר לאביד כו',
ו) ב"ע יג: ע"ש במזות נח: ע"ש מנחות נד:,
ז) [ז"ל לפרוע,] ט' וב"ב קס:,
ח) [ז"ל תרומה ומעשר, ר"ש מדיסיו ועי' רש"י,]
ט) סוף פ"א ופ"ב דחלה. נמוקי הגר"י, ועי' רש"י צ"א שמיא מוקד מוטול יום פ"ד מ"א,

—●—●—●—

תורה אור השלם

י. ונחשב לבם תרומתם כדון מן הגזין ובמלאה בן דקקב:
מדרב"י יח כו

—●—●—●—

מוסף רש"י

וקמינא דאריעא. שדות קטנים. (כמזכות צא:.) שלא מן המוקף. מדכר שאינו סמוך לו צביתו כלי דליהו מנייה וביה (שורבין ל:) מן שאינו סמוך לו, כגון (ב"ב צ"ב) אין מקיפין שמי חציות, וכמו (נדה ע"א) מקפת וקורא לה שם, לשון מקריב ומניעין זה זה, ואסור לחצר להפריש ממה שאין לפניו על מה שלפניו, דשמי אותו שהוא סמוך עליו אינו צעין, שנאמר או נקב, וממא שאין אומר כלום ואוכל טבילים (חולין ז.), ונחשב לבם תרומתם. צלום כמי' (ב"ב צ"ג).